

Gera van Os,
lector Duurzaam
bodembeheer
Aeres Hogeschool
Dronten

**“Weet wat je hebt
en welke bodemproblemen
je moet aanpakken”**

Sinds een aantal jaar is er steeds meer aandacht voor de bodem. Volgens Gera van Os, lector Duurzaam bodembeheer bij Aeres Hogeschool in Dronten, hebben veel problemen een belangrijke link met de bodem. “Veel bodemgebonden processen zijn bepalend voor het oplossen van mondiale problemen zoals biodiversiteit, klimaatverandering en het wereldvoedselprobleem.” Wat kunnen jonge ondernemers nu doen voor een zo gezond mogelijke bodem?

Tekst: Anouk de Winter / Multi Arts Agency

Bodem belangrijk? Ja!

“De bodem is de basis voor veel dingen die vaak als vanzelfsprekend worden gezien, zoals voedselproductie, natuur en biodiversiteit, waterberging en drinkwater. Dit staat onder druk door de intensieve landbouw met een nauwe vruchtwisseling en de inzet van zware machines, kunstmest en chemische gewasbeschermingsmiddelen. De bodemvruchtbaarheid neemt af en de bodemstructuur verslechtert. Daarnaast wil de maatschappij behalve voedsel ook een schone en gezonde leefomgeving. Dat is de reden waarom boeren steeds meer aandacht hebben voor de kwaliteit van de bodem.”

Lectoraat ‘Bodem’

In 2015 stond wereldwijd het onderwerp bodem hoog op de agenda. Dit was voor Aeres Hogeschool het moment om het lectoraat Duurzaam bodembeheer op te starten. “Ik werk vanuit mijn specialisatie biologie en bodemleven samen met een team van zeventien bodemkundigen. We vullen elkaar goed aan”, aldus Gera van Os. Het lectoraat wil wetenschappelijke kennis vanuit onderzoeksinstituten over dragen naar het onderwijs in de vorm van lesmateriaal en samenwerkingsprojecten. Van Os: “Het bedrijfsleven betreft ons ook bij innovatieprojecten. Dit spreekt onze studenten aan omdat het gaat om echte vraagstukken uit de praktijk. Dat is totaal iets anders dan les in een klaslokaal, het biedt de ondernemers van de toekomst een authentieke leeromgeving. Studenten worden vaak gezien als meerwaarde door de partners. Ze hebben een frisse blik en brengen nieuwe ideeën in. Het bedrijfsleven voelt zich ook medeverantwoordelijk voor een goede opleiding van de volgende generatie.”

Invloed kringloopvisie

“De kringloopvisie van de minister van LNV is gebaseerd op de bodem. Ter voorbereiding is het ministerie langs vele bodemspecialisten in Nederland gegaan om de relevantie en de rol van bodem in kaart te brengen”, aldus Van Os. “Mede op basis van deze gesprekken heeft ze een bodembrief geschreven aan de Tweede Kamer, van waaruit de visie is voort-

gekomen. Een goede bodem is de basis voor kringlooplandbouw. De visie is daarom ook een oproep aan alle belanghebbenden om meer aandacht te besteden aan de bodem, want het huidige teeltstelsel gaan we niet volhouden. Er zijn al heel wat koplopers aan het experimenteren met duurzame maatregelen. Dit zal nu hopelijk een versnelling krijgen als het overheidsbeleid wordt aangepast.”

Factoren goed bodembeheer

Hoe er tegen de bodem wordt aangekeken speelt een grote rol. Er is bijvoorbeeld een groot verschil in bodembeheer bij pacht of eigendom van grond. “Een tuin- of akkerbouw werkeindschik de bodem heel anders dan een melkveehouder. De meeste tuin- en akkerbouwers zien hun bodem als productiefactor terwijl de meeste melkveehouders, vaak echte dierverzorgers, een stuk minder affiniteit met de bodem hebben of minder besef van de rol die de bodem heeft in de bedrijfsvoering.”

Knelpunten voor de boer

Van Os: “De knelpunten zijn verschillend per grondsoort, regio, bedrijfstype en zelfs per perceel. Landelijk gezien is verdichting van de ondergrond het grootste knelpunt. Meer dan de helft van de percelen heeft er in zekere mate last van. Dit geeft grote problemen met de vocht huishouding, zeker in het licht van de klimaatverandering. De oorzaak is een te zware belasting met grote machines onder natte omstandigheden. Het wordt steeds erger en kost jaarlijks opbrengst. Ook het op peil houden van het organischestofgehalte is een probleem op bouwland. Dit vergt een langtermijnaanpak die niet altijd strookt met kortetermijnbedrijven. Dat maakt het ingewikkeld, maar het is wel van cruciaal belang om te weten of je over tien jaar nog fatsoenlijk kunt boeren.”

Wat kun je als jonge ondernemer nu doen voor een gezonde bodem?

Elk perceel is anders, daarom is het maatwerk. Wel zijn er een paar handgrepen voor een zo optimaal mogelijk bodembeheer. “Het meermalen zonder chemie tukt niet op korte termijn, wel kun je zorgen voor minder chemische input via kunstmest of gewasbeschermingsmiddelen.

Dit heeft namelijk negatieve bijeffecten op het bodemleven en de waterkwaliteit”, aldus Van Os. Experimenteren met minder grondbewerking door minder diep, minder vaak of helemaal niet meer te ploegen kan de bodem al vooruit helpen. Van Os: “Elke grondbewerking die je doet, verstoort het bodemleven en daar moeten we zacht op zijn.” Het combineren en afwisselen in de organischestofaanvoer, zoals compost, dierlijk mest, groenbemesters, stro en gewasresten, is goed voor de bodem. “Maak keuzes die passen bij jou en je bedrijf. De uitdaging is om de ondernemers, adviseurs en toeleveranciers van morgen op te leiden, met een kritische en onderzoekende houding. We moeten daarom nu de manier van denken in het onderwijssysteem veranderen, anders loop je achter de feiten aan.”

Aandachtspunten gezonde bodem

“Ken je percelen en weet wat er speelt”, aldus Van Os. “Het listst met de historie per perceel ertbij om een goed beeld te kunnen schetsen van de huidige situatie. Maak op basis daarvan perceel-specifieke keuzes en maak een langtermijnplanning, kijk vooruit.” Het is daarbij van groot belang hoe toeleveranciers, afnemers, partijen en de banken zich opstellen. Zij kunnen bepalend zijn voor de (financiële) ruimte die een ondernemer heeft om te kunnen kiezen voor duurzame maatregelen.

Hoe ziet de toekomst eruit?

“Een deel van de bedrijven zal zich richten op de lokale markt en het sluiten van regionale kringlopen. Tegen een passende marktprijs is biologisch teken dan rendabel. Maar een groot deel van de landbouw is gericht op de export. Daar lak zal de komende jaren steeds meer aangewezen zijn op smart farming. Door drones in te zetten of autonome robots met sensortechniek, voorkom je dat je de grond kapot rijdt met zware machines. Dan hoef je ook niet in een monocultuur te telen, maar kun je misschien wel stroken of rijenfeelt hanteren. Daar wordt nu al mee geëxperimenteerd. Dit is allemaal afhankelijk van de technologische ontwikkelingen en er moet nog veel onderzoek naar gedaan worden. Voorlopig is het nog toekomstmunk.”